

РЕЦЕНЗІЯ

доктора технічних наук, професора,
ОСТАПЕНКО Наталії Валентинівни,
декана факультету моди та стилю

Київського національного університету технологій та дизайну
на дисертацію **ВАСИЛЬЄВА Олександра Сергійовича**
**«ДИЗАЙН ВЕБ-САЙТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ:
ЕВОЛЮЦІЯ, ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ»**,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн»

Актуальність теми дисертації зумовлена високими темпами зростання електронної комерції у всесвітній комп'ютерній мережі та появою великої кількості підприємств електронної комерції різних типів і різних товарних категорій. При цьому, питання якісного дизайну вебсайтів електронної комерції, їх візуальна презентація та ідентифікація охоплюють широке коло питань, що виходять за межі мистецтвознавства і торкаються значної кількості економічних, соціальних та технічних дисциплін. І дотепер естетичні аспекти дизайну вебсайтів та його складових є малодослідженим напрямом художнього проектування, що потребує вивчення генези та розвитку сучасних композиційно графічних рішень з метою їх узагальнення та систематизації для створення наукового підґрунтя у реальних проектних практиках. Водночас, в теперішній час спостерігаємо зростання конкуренції в електронній комерції, що потребує нових дизайнерських рішень вебсайтів та основних візуальних ідентифікаційних елементів їх брендів. Саме тому, дисертантом обрано тематику дослідження, яка присвячена актуалізації проблеми створення сучасного контенту вебсайтів, їх еволюційним трансформаціям у візуальній презентації та естетичній ідентифікації, у контексті мистецтвознавчих завдань з композиційно-стильових аспектів історичного розвитку елементів проектної графіки для забезпечення комерційного успіху інтернет-продажів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до напрямів наукових досліджень кафедр дизайну, мистецтва та дизайну костюма Київського національного університету технологій та дизайну «Н/н 7/20 Культурологія, естетика, конструктивно-функціональна проблематика дизайну в контексті етнокультури, екології та систем життєзабезпечення людини» (2020-2022 рр.); відповідно до науково-дослідної теми кафедри мультимедійного дизайну «Н/н 40-2/23 Мультимедіа у веб-дизайні: еволюція, основні характеристики, перспективи розвитку».

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ретельне вивчення дисертації надає змогу стверджувати, що аспірантом логічно побудовано зміст та системно представлена мета, завдання,

опрацьовано методологію їх вирішення, яка базується на застосуванні системного підходу у поєднанні мистецтвознавчих, культурологічних, соціологічних, психологічних та проєктних знань. Хочу зазначити, що наукові дослідження проводилися шляхом виявлення, систематизації і порівняння теоретичних концепцій та композиційних особливостей як фундаментальної компоненти у багатьох видах мистецтва та дизайну. На окремих етапах дослідження Васильєвим О. вдало задіяно методологію морфологічного аналізу, що надало змогу виокремити та розглянути дизайн вебсайтів електронної комерції як багаторівневу ієрархічну структуру, яка формується інтегральним впливом окремих взаємопов'язаних елементів у системі створення завершеного гармонійного художнього образу. Методологія морфологічного аналізу надала змогу виокремити та розглянути дизайн вебсайтів електронної комерції як багаторівневу ієрархічну структуру, що формується інтегральним впливом окремих взаємопов'язаних елементів у системі створення завершеного гармонійного художнього образу. Окремо хочу відмітити змістовну ґрунтовність висновків роботи, які логічно і чітко відображають всі етапи дисертаційних досліджень. Тому визначу, що теоретико-методичні положення, практичні висновки і рекомендації, сформульовані здобувачем, є достовірними і обґрунтованими.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація являє собою цілісне, завершене наукове дослідження; складається зі вступу, чотирьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків; відповідає встановленим вимогам. Рукопис збагачено структурованими таблицями та схемами, ілюстраціями, власними різнобічними авторськими розробками. Повний обсяг дисертації становить 389 сторінок друкованого тексту; обсяг основної частини дисертації становить 247 сторінок, налічує 13 рисунків та 7 таблиць. Додатки подано на 142 сторінках. Список використаних джерел містить 349 позицій.

У першому розділі досліджено сучасний стан наукової розробки та джерельної бази щодо вивчення особливостей еволюції у дизайні вебсайтів електронної комерції, що надало змогу виявити переважно фрагментарний розвиток проєктних практик у контексті загального дослідження вебдизайну, системи візуальної ідентифікації бренду (маркетплейсів) та її основних елементів. Аналіз сучасного стану дослідженості процесів створення вебсайтів як об'єкту дизайн-діяльності довів мультидисциплінарність предмету дослідження, зважаючи на стрімкий розвиток інтернет-продажів сучасних продуктів різного сегменту. Також аспірантом зазначено недостатнє висвітлення проблематики дисертації у наукових працях фахівців, в яких окреслено лише деяку практичну довершеність нагальних проблем, пов'язаних зі зміною технологічних параметрів та вимог до функціонування інтернет-сайтів. Аналіз наукових джерел довів недостатність досліджень з еволюції естетики в дизайні вебсайтів: сьогодні не вистачає хронологічних описів історії вебдизайну, відсутні також ґрунтовні дослідження з систематизації, типологізації, класифікації елементів для забезпечення

ефективного дизайну вебсайтів у сучасному науковому дискурсі. Постановка завдань дослідження дозволило визначити основні чинники ефективного використання вільного простору комерційних сайтів, до яких віднесено показники розміру та роздільної здатності зображень, навігація, мультимедійний контент, колір, шрифт та розмір тексту, логотип та знаки комунікації, візуальна привабливість сторінки тощо. Одночасно зафіксовано, що саме аналітичні дослідження розвитку дизайну вебсайтів дозволяють поступово досліджувати еволюцію інтернету, відобразити зміни в візуальній естетиці, культурних перевагах, впливу ролі технологій і технічних інновацій. Обґрунтовано системний підхід як універсальну методологію до застосування у проектних практиках дизайну. Охарактеризовано дизайн-систему відповідно до структурного складу її елементів, а також функції та рольового значення. Визначено комплексний підхід і науково-дослідницькі методи, що забезпечують об'єктивні та обґрунтовані результати представленого дослідження. Актуалізовано питання стильового та композиційного вирішення естетичних аспектів візуалізації контенту вебсайту та його сторінок художньо-графічними засобами.

Тому, **другий розділ** містить дослідження особливостей дизайну та еволюцію художнього образу вебсайту електронної комерції. Аспірантом охарактеризовано складові дизайн-системи у особливостях композиційних рішень комерційних сайтів як процесу поєднання творчості та інноваційних технологій. Проведено ґрунтовний аналіз зображень сторінок вебсайтів світових лідерів електронної комерції з архівованих вебсторінок інтернет-простору. Виокремлено та охарактеризовано етапи генези, становлення і розвитку дизайну вебсайтів електронної комерції стосовно: композиційного рішення вебсторінок; особливостей розміщення інформаційних блоків та наявності вільного простору; удосконаленням електронних графічних ресурсів у дизайні знаків та символів, колірної палітри, шрифтових рішень; застосуванням ІТ-технологій відповідно до модних тенденцій у візуалізації комерційних товарів та послуг.

Наукові пошуки Олександра Васильєва висвітлюють необхідність дослідження типології відповідно ієрархії зовнішньої і внутрішньої структури вебсайту електронної комерції у системі текстових та візуальних компонент-ресурсів. Показано, що саме текст виступає як інформаційний і графічний об'єкт із властивою йому естетикою, тому дисертантом охарактеризовано особливості надання текстової інформації на сторінках вебсайтів електронної комерції, типи шрифтів та їх характеристики, принципи побудови візуальної ієрархії тощо. В цьому контексті в дисертації представлено естетику композиційних рішень як типологічну модель сторінок вебсайтів електронної комерції. Одночасно доведено, що утилітарна складова не може існувати поза естетикою та без її художньої презентації. Все це свідчить про вміння автора за досить буденними зовнішніми проявами, знаними усіма відомих речей, побачити предмет серйозного мистецтвознавчого та культурологічного аналізу. Неподільність художніх і функціональних засобів визначено характерною ознакою дизайну та

актуальною для мультимедіа, де художні елементи виступають засобом комунікативної взаємодії.

У третьому розділі визначено простір як засіб візуалізації художнього образу у композиційній будові логотипу вебсайту. Аналітично простежено тренди, виявлено основні тенденції змін у розвитку проєктних рішень логотипів. Розроблено типологію логотипів вебсайтів електронної комерції, що враховує комплексну характеристику їх ознак, зв'язок з товарною категорією, особливості композиційно-графічних рішень сторінок сайтів. Доведено, що визначним у проєктуванні епатажних логотипів люксових дизайн-систем є спосіб структурно-функціонального перетворення. Зазначено, що такі трансформації створення сучасних дизайн-продуктів мають відбуватися через залучення цифрових та інноваційних технологій у проєктуванні взаємодії дизайн-системи з середовищем. Встановлено, що найбільші відмінності мають колірні вирішення типових логотипів кожної товарної категорії комерційного бренду. Васильєвим Олександром досліджено дизайн знаків комунікації вебсайту електронної комерції у сучасному інтернет-просторі; охарактеризовано фавікон як засіб ідентифікації вебсайту, його графічне представлення та візуалізацію тоново-колірної та шрифтової палітри. доведено, що кожен з елементів естетичної візуалізації художнього образу логотипу вебсайту, ієрархія рівнів організації проєктної діяльності являє собою окрему проблематику дослідження, яка відрізняється системністю та потребує застосування спрямованого дизайн-мислення. Систематизовано сучасні тренди, виявлено тенденції змін до проєктних вимог та запропоновано типологію як підґрунтя у розробці алгоритму створення нових проєктних рішень дизайну вебсайтів електронної комерції. На мій погляд, дослідження Васильєва О.С. відзначається новизною, передусім у тій частині, де вперше представлено авторський алгоритм та розроблена проєктна модель створення сучасних комерційних сайтів. Саме це дозволяє розрахувати сценарний план щодо вибірки та ранжування проєктних завдань при розробці актуальних вебсайтів, а також удосконалення візуального комунікативного контенту. У межах реалізації теоретичних завдань дисертації, автором розроблено дизайн вебсайтів кількох інтернет-магазинів, що надало змогу забезпечити практичну перевірку отриманих результатів та доцільність їх застосування.

Наукова новизна та практична значущість одержаних результатів

Основні положення та висновки дисертації відповідають завданням і корелюються з новизною дослідження, ґрунтуються на широкій джерельній базі різних наукових сфер, сформульовані чітко та логічно, а також відображають основний зміст роботи і особистий внесок здобувача. Отримані наукові результати можуть бути використані як теоретична основа подальшого вивчення процесів в культурологічній, мистецтвознавчій, соціокультурній сфері та дизайнерській практиці; полягають в узагальненні світового та українського досвіду проєктних практик дизайну вебсайтів електронної комерції, збагаченні вихідної бази даних для подальших досліджень та практичного застосування. Висвітлені у дисертації наукові

положення та матеріали можуть бути використані у різновекторних наукових дослідженнях з дизайну та інноваційних технологій, використовуватися у курсовому та дипломному проектуванні для підготовки кваліфікаційних робіт у профільних закладах вищої освіти.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях.

Дисертація Васильєва О.С. є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Її положення і висновки відображені в 16 наукових працях, у тому числі 5 статей у фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття у закордонному виданні, 10 доповідей на всеукраїнських та міжнародних, в тому числі закордонних, наукових конференціях і симпозіумах; 9 публікацій є одноосібними. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. No 44.

В цілому, пропонована дисертаційна робота привертає до себе увагу, у першу чергу, беззаперечною актуальністю та необхідністю дослідження означених проблем на професійному рівні. Відзначаючи високий рівень дисертаційного дослідження, звернемо увагу на окремі **дискусійні положення, зауваження і пропозиції:**

1. Дисертацію насичено науковими термінами іншомовного походження, а також слів та словосполучень, характерних для текстів публіцистичного характеру (скролінг, фрейми, меседж та ін.). Вважаю, що було б доцільним сформувані короткий термінологічний словник як окремий Додаток, що зробило б текст роботи більш лаконічним та зрозумілим.

2. Тексти висновків до розділів, загальних висновків достатньо повно і ґрунтовно відображають основні положення дисертації, дозволяють усвідомити повноту виконання поставлених завдань, проте доцільно було б викласти їх більш стисло. Також є побажання уникати при формулюванні висновків таких загальних дієслів, як «досліджено» або «проаналізовано», які позначають процесуальний характер роботи. Натомість, використовувати слова більш результативного плану: встановлено, окреслено, уточнено тощо. Було б також доцільно у висновках зазначити перспективи наступних досліджень такої багатогранної проблематики, спонукаючи до продовження вивчення проектних тенденцій при проектуванні веб-сайтів та формуванні візуально-комунікативного і інформаційного веб-простору.

3. В тексті дисертаційної роботи та Додатках зустрічається повторення деяких ілюстраційних матеріалів, як приклад можна навести рис.3.2.4 та рис. В.3.2.20; рис. 3.2.5 та рис. В.3.2.21; рис. 3.1.1 та рис. В.1.39 тощо.

4. У роботі мають місце помилки стилістичного характеру, описки, неточності тощо. Текст дисертаційного дослідження подекуди потребує літературної редакції. У тексті подекуди трапляються погрішності пунктуації, граматичні неузгодження, надто складні лексичні конструкції й повтори вже сказаного іншими словами.

5. У підрозділі 3.3.1 наголошується, що результати дослідження використано при розробці дизайну інтернет-магазинів. Доцільно було б більш ґрунтовно показати, що саме стало основою ваших творчих проєктів при виборі конкретних дизайн-рішень різних інформаційних блоків.

Зазначені зауваження не завадили загальному позитивному сприйняттю представленої наукового дослідження та мають характер рекомендацій. Представлена дисертаційна робота є завершеною, сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову й практичну цінність.

Відповідність вимогам академічної доброчесності, що пред'являються при здобутті ступеня доктора філософії

У результаті вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено. Текст засвідчує належну обізнаність із усім об'ємом літератури, присвяченої обраній гемі, демонструє відповідний рівень фахової підготовки аспіранта, здатності вирішувати поставлені наукові завдання. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота Васильєва О.С. на тему «Дизайн веб-сайтів електронної комерції: еволюція, естетичні аспекти» є цілісною, завершеною роботою на правах рукопису, яку виконано за актуальною темою з використанням сучасних методів дослідження. Робота характеризується чіткістю змісту, містить обґрунтовані теоретичні результати, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувача та достатньо повно представлені у наукових працях.

Дисертація відповідає спеціальності 022 «Дизайн» та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України No 40 від 12.01.2017 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України No 759 від 31.05.2019), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України No 44 від 12 січня 2022, а її автор – Васильєв Олександр Сергійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн».

Рецензент:

д.т.н., професор,

декан факультету мистецтв і моди

Київського національного університету

технологій та дизайну

Наталія ОСТАПЕНКО